

'Zeg me, waar is mijn vaderland?'

Nationale en culturele identiteit

Wanhopiger dan ooit is Europa op zoek naar zichzelf. Wat betekent het te behoren tot een bepaalde natie, tot een bepaalde cultuur? In deSingel sprak Ludo Abicht over het zoeken van de Vlaming naar zijn identiteit.

'Dag en nacht is er één gedachte die zich in mijn vermoeide hersens boort. Ik weet niet wat er met mijn ziel aan de hand is. Zeg me, waar kom ik vandaan, met welk doel ben ik geboren? Waar ga ik heen daarna, waar is mijn vaderland?' Deze woorden zijn afkomstig uit een gedicht van Roemi, een Perzisch dichter uit de dertiende eeuw. Ze worden in de mond gelegd van het personage Yoessoef in de gelijknamige voorstelling van het Tadjikse gezelschap Aharoen. Aharoen was begin maart te gast in deSingel in het kader van het 'Centraal-Azie'-project. Aharoen is een van de talrijke theatergezelschappen die opgericht werden na de teruggewonnen onafhankelijkheid van de centraalaziatische staten. Een onafhanke-

lijkheid die haast onmiddellijk afbetaald werd met een bloedige burgeroorlog die nog steeds voortduurt.

Zonder enige actualisering is de voorstelling *Yoessoef* een sterk en aangrijpend getuigenis van die broedermoord. *Yoessoef* is geen politieke analyse, het is een parabel van de verschrikking wanneer lotsverbondenen zich tegen elkaar keren. Het vertrekpunt is het verhaal van Jozef en zijn broers, een verhaal dat tot de traditie van zowel de Joden, de Christenen als de Islamieten behoort. Jozef is de jongste zoon van aartsvader Jacob. Zijn elf andere broers zijn vreselijk jaloers op hem omdat Jacob zijn voorliefde voor zijn jongste zoon duidelijk laat blijken.

De broers spannen samen en op een dag tijdens het schapenhoeden grijpen zij Jozef vast en werpen hem in een uitgedroogde waterput. Zij kunnen er niet toe besluiten hem te doden en verkopen hem aan een voorbijtrekkende Egyptische karavaan. Aan de oude Jacob vertellen ze dat zijn zoon door een wild dier verscheurd is. Het is een van de vele verhalen van broedervijandschap die het Oude Testament rijk is. Regisseur Faroeh Kasim maakt er een somber en uitzichtsloos verhaal van, een verhaal van broedermoord: Yoessoef wordt door zijn broeders bespot, geradbraakt en gekruisigd. Het eindbeeld van de voorstelling is een wanhopige en troosteloze Jacob, vertolkt door Faroeh Kasim zelf. De sobere vormgeving (niet meer dan een klein houten staketsel), de gereciteerde Perzische poëzie, de muziek, de zang en de soeffistisch geïnspireerde dans geven de voorstelling zijn onheilspellende en dramatische kracht.

Teruggrijpend op eeuwenoude tradities die decennialang door het communisme onderdrukt werden, is *Yoessoef* een pijnlijke spiegel voor het Europese continent dat het onderscheid lijkt te zijn vergeten tussen een authentiek streven naar culturele autonomie en een xenofobisch nationalisme. Faroeh Kasim: 'Nationalisme mag je in geen geval verwarren met liefde voor je vaderland en voor je moedertaal. Misschien is dat gevoel wel het kostbaarste wat een mens bezit. Het nationalisme - en hierbij wil ik mijn diepste overtuiging uitdrukken - is het misbruik maken van nationale gevoelens om duistere krachten op te wekken in de maatschappij. Mijn ergste voorgevoelens zijn bewaarheid geworden: de duistere krachten zijn opgewekt en hebben het hele land in een bloedige burgeroorlog gestort.' Kasim omschrijft die duistere krachten niet nader, en misschien kan dat ook niet, want ze hebben te maken met het fundamentele, maar onberedeneerde gevoel van te behoren tot een groep en met een even onberedeneerde angst voor de anderen, de vreemden. Een gevoel dat als geen ander politiek manipuleerbaar is.

Hetgeen niet met elkaar vergeleken kan worden, mag niet met elkaar vergeleken worden. Maar is het niet schrijnend cynisch dat op het ogenblik dat in het hart van Europa een land zijn grenzen met onschuldige bloed hertekent, ook Europa zelf de nood voelt de poorten van zijn vesting te sluiten. Onmachtig een einde te maken aan de etnische zuivering in ex-Joegoslavië, slaagt de Europese politiek wel in een gezamenlijke overeenkomst om de grenzen voor vluchtelingen te sluiten.

Europa heeft behoefte aan een nieuw

